

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

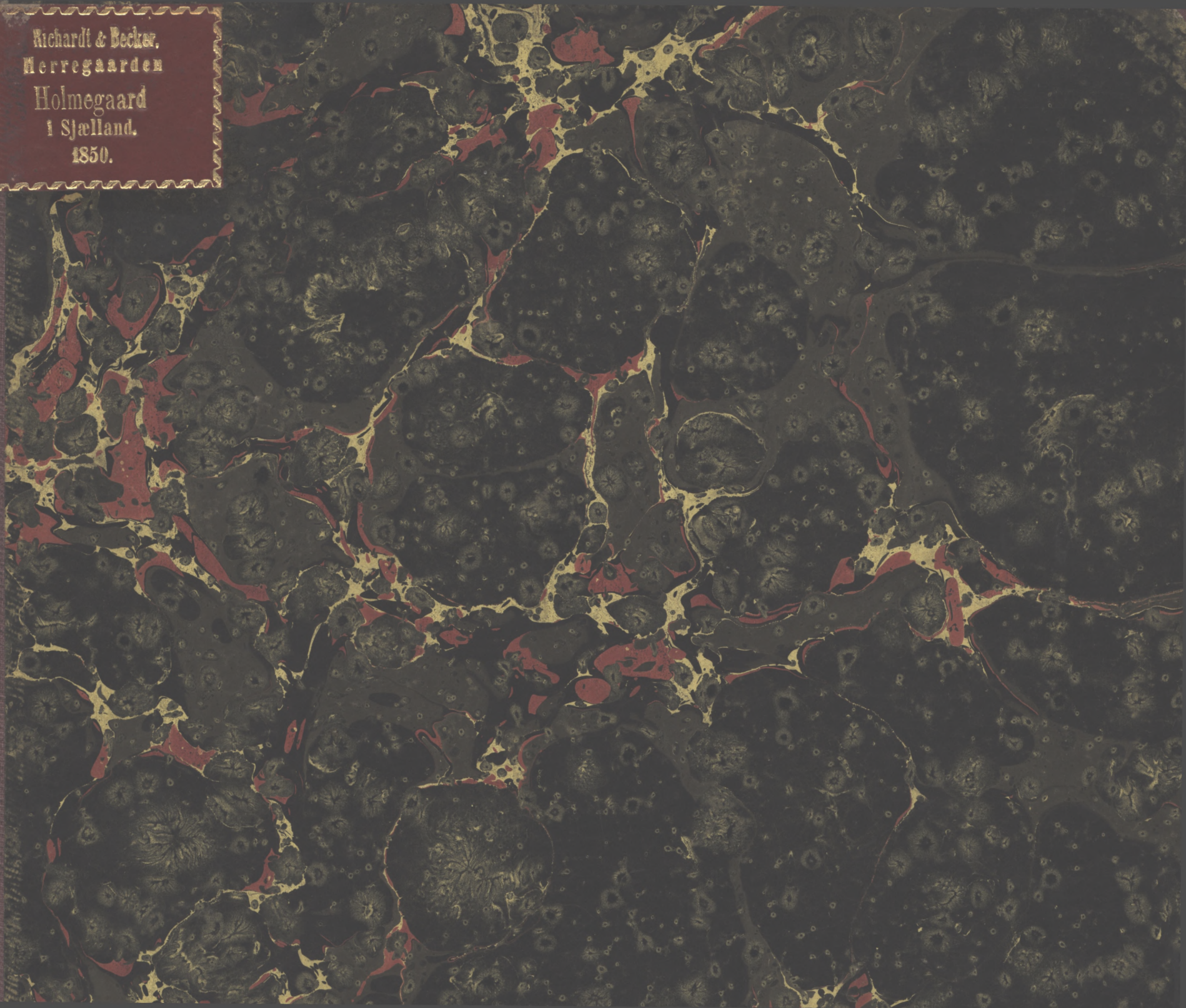
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

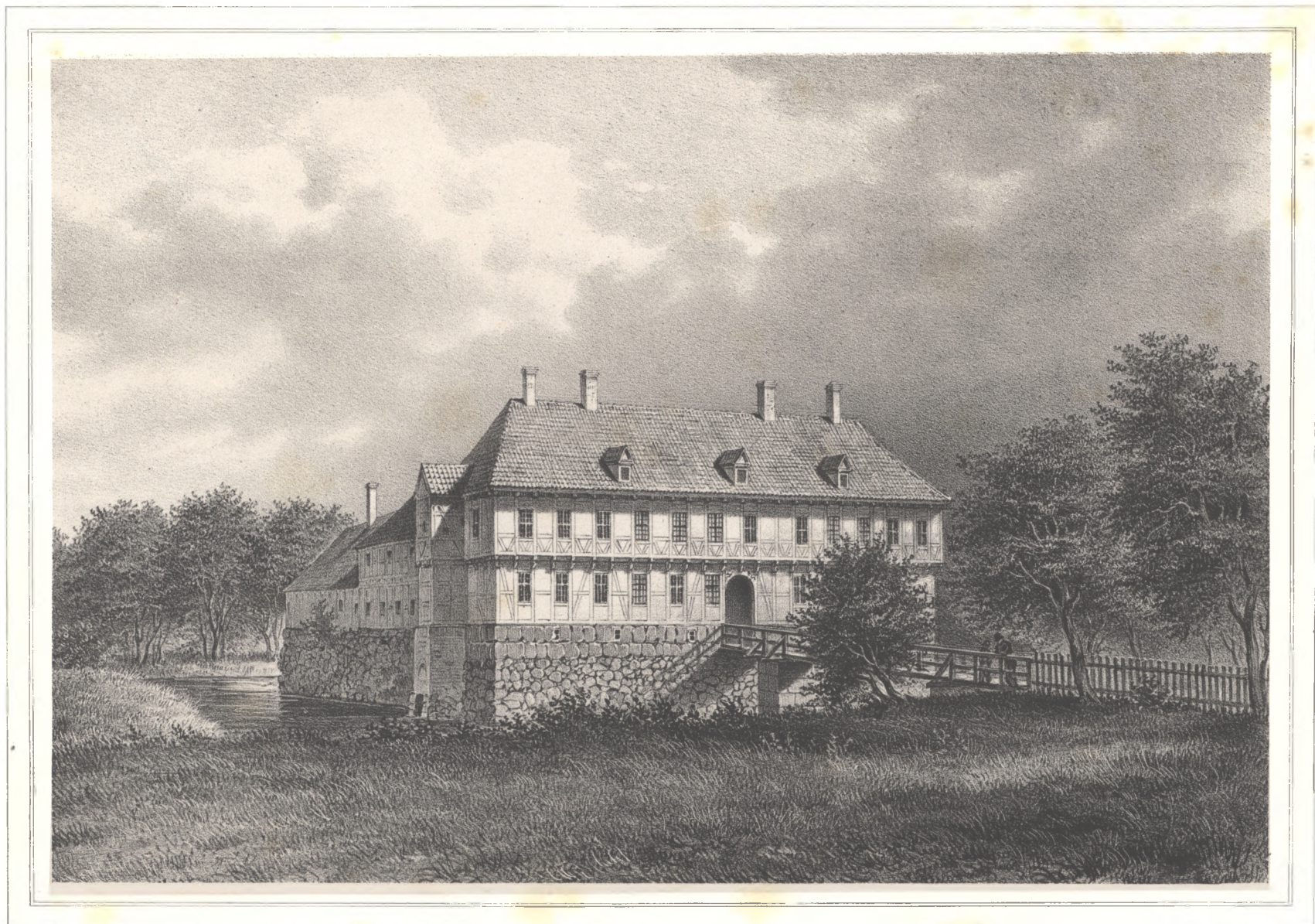
Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Richardt & Becker,
Herregaarden
Holmegaard
i Sjælland.
1850.

F. Riis, del. del.

C. A. Fritzel, Prinsg.

Enk. Barentzen 405. 420. 500.

HOLMEGAARD

i Sjælland, opført 1635.

HOLMEGAARD

i Sjælland, opført 1635.

Den sydlige Deel af Sjælland, omtrent 1 Mil nordøst for Næstved, ligger den bekjendte Borsmose, een af Landets største og rigeste Løvemoser, som er bevoret med noget Gøg og Bøg, men især med Birk og Bors, af hvilken sidste Buskqvært den bærer sit Navn; ved den sydlige Ende af samme ligger Holme eller Holmegaard i Ravnstrup Sogn, Gisselsfeld Birk i Præstø Amt, og bestaaer af en høist interessant gammel Bindingsværks Hovedbygning, paa en meget høj Kampesteens Grund; den er opført 1635 af Rigsraad og Admiral Claus Daa, omgivet med Grave og i sit Slags maaskee den eneste Herregaard her i Landet, hvorimod man i Kjøbstæderne oftere træffer paa samme Slags Bygninger, der ogsaa ere almindelige i Thydskland og navnlig en meget hyppigt udgjøre de øverste Partier af gamle Borge, hvis nederste Dele bestaae af Grundmuur. Over Porten staaer følgende Indskrift:

Her Claus Daa til Ravnstrup med sin kiere Frue Fru Ingeborg Parsberg lod dett Hvs opsette der mand skref efter Guds Byrd Anno 1635.

Holmegaard forekommer allerede i Midten af det 15de Aarhundrede og tilhørte dengang den temmelig ubekjendte sjællandske Familie Griis, som i sit Vaaben førte et Svinehoved; Hr. Jacob eller Joachim Griis til Holme, Høvedsmand paa Kjøbenhavns Slot, var død i Aaret 1488, da hans Frue, Anna Arvids Datter Baad fra Badsted i Halland, var Enke; deres Datter, Fru Gundel Griis, blev gift med Oluf Daa og medbragte ham en Part i Holmegaard. Oluf Daa var Høvedsmand paa Gurre 1523 og døde 1525; han blev af Christian den Anden fængslet og maatte betale 4000 Mark fordi hans Søn Claus Daa, som dengang var Kongens Hoffinder, havde slaaet nogle Ruder ind i et Krohuus, uagtet han strax havde forligt sig med Verten; i Carl Bernhards bekjendte Roman „Kroniker fra Christian den Andens Tid“ forekomme begge disse Personer, men ved en Forverling har Claus Daa sin hele Kjær-

lighedshistorie med sin egen Moder, thi det var med Oluf Daa, Fru Gundel Griis var gift, og Claus Daa var deres Søn.

Rimeligviis har Oluf Daa solgt sin Hustrues Lov til Peder Moltke, der 1518 benævnedes til Holmegaard, men den anseelige Deel i Gaarden var dog tilfaldet Fru Gundel Griis's Broder, Hans Griis til Holme, der ligesom Faderen var Høvedsmand paa Kjøbenhavns Slot og forekommer 1494; 1505 var han død, da hans Frue, Anne Niels Datter Lange, var Enke. De skulle have havt tre Børn, der dog uden Tvivl alle ere døde før Moderen, da dennes Brodersøn, Gunde Lange til Breininge, Befalingsmand paa Svenstrup, kom i Besiddelse af Holme, som han rimeligviis havde arvet efter hende; han døde 1564, hans Frue, Karen Breide, allerede 1550. Af deres Børn arvede Sønnen, Srederik Lange til Marchie, Søfte og Falkenstein, Holmegaard som han mageskiftede til den berømte Rigshofmester Peder Ore til Gisselsfeld, deels mod andet Gods, deels mod Penge.

Peder Ore forenede saaledes Holmegaard med sine øvrige Godser, Gisselsfeld, Lølose, Løgmose, samt det hans Frue tilhørende Ballo; hans Liv have vi alt omtalt paa flere Steder og maae derfor forbigaae det her; han døde i Aaret 1575 og havde fort før sin Død ladet Grunden til Holmegaard lægge, saa at den høie Kampesteens Muur uden al Tvivl skyldes ham. Hans mange Arvinger besad rimeligviis i længere Tid denne Gaard tilligemed hans øvrige Godser, — Skiftet var endnu ikke sluttet i Februar Maaned Aar 1600, — og folgte den senere til Admiral Claus Daa til Ravnstrup, en Sønnens Søn af den Oluf Daa til Ravnstrup, der i Begyndelsen af det 16de Aarhundrede maa antages at have havt en Part i Holmegaard.

Hr. Claus Daa til Ravnstrup og Holmegaard, Rigets Raad og Admiral, Ridder af Elephanten, Befalingsmand paa Vestervigkloster, opførte i Aaret 1635

HOLMEGAARD

i Sjælland, opført 1635.

den nuværende Hovedbygning paa Holmegaard, hvortil Peder Ore lagde Grunden, men, da han ikke agtede at beboe Gaarden, blev Bygningen kun af Bindingsværk, medens den efter Peder Ores Plan rimeligviis var bleven langt mere storartet, ligesom hans andre Bygninger. Admiralen blev brugt endeel af Christian den Sjerde, dog mere til Gesandtsskaber, Herredage og Landdage end tilføes; han døde 1641, samme Aar som hans anden Frue, Ingeborg Parsberg til Vonderup; den første, Dortha Belov, var allerede død 1609; de ligge alle tre i Herlufmagle, Sogneskirken til Ravnstrup.

Holmegaard tilfaldt Admiralsens Søn af første Ægteffab, Oluf Daa, som i Aaret 1645 lod opføre Stalde og Ladebygninger paa Gaarden af hugne Kampesteene*); han var gift med Fru Anna Brabe til Mattrup og bortbyttede 1647 denne sin Hustrues Gaard til sin Søstersøn, Jacob Ulfeld, for Bavelse. Oluf Daa var Rentemester, men tog sin Afsteed 1651, da Righshofmesteren Corfits Ulfeld faldt i Unaade, thi Oluf Daa, som selv var noget besvogret med Corfits Ulfeld, hvis Fætter var gift med hans Søster, hørte til den Deel af den danske Adel, der havde stnttet sig til Corfits Ulfeld og hans Svogre, Christian den Sjertes Børn med Kirsten Munk og deres Mænd, — de saakaldte Naturales, — og ved dem søgte at gjøre Lykke, hvorved de kom til at staae stændtligt ligeoverfor Srederik den Credie samt Størstedelen af den danske Adel. Efterat Corfits Ulfeld havde forladt Landet, vedligeholdte Oluf Daa endnu stadigen en Brevverling med ham, indcasserede hans udestaaende Fordringer og sendte ham Pengene; herfor blev han af Kongen i Aaret 1655 indstevnet for Herredagen i Kjøbenhavn, men rømte forinden ud af Landet. Hvor længe han var landflygtig vides ikke, men 1664 nævnes han endnu som Eier af Holmegaard, hvorfra han imidlertid til Gissfeldt for Gjæld havde udlagt hele Porsmosen, der regnedes for 24 Td. 5 Sk. Hartkorn, saa at der under Hovedgaardens Tart kun blev 49 Td. 1 Sk. Hartkorn tilbage. I hans Besiddelsestid faldt den svenske Krig, under hvilken endeel Svenske skulle være ihjelslagne paa Holmegaard og Eigene nedkastede i uløst Kalk i et Bærelse i den ene Sidefløi, hvor man virkelig for saa Aar siden har fundet en Mængde

Mennestebeen imellem Kalk; om Oluf Daa har nogen Deel i dette Mord kan man nu ikke afgjøre, men, da han var Corfits Ulfelds Ven, er det ikke rimeligt.

Kort efter Krigen er Holmegaard, rimeligviis for Statterestantsen, falden til Kronen, som saa mangfoldige Gaarde i hlin Periode; strar efter synes imidlertid Srederik den Credie at have foræret den til sin Kammerjunker, Otto Krabbe, uden Tvivl for dog i det Mindste at faae sine Skatter, der vel neppe engang ere indkomne, medens Gaarden var i Kongens Bærg, da Godset ved Krigen var ødelagt. Otto Krabbe fik imidlertid først Skjøde 1670 af Christian den Semte, ved hvilken Leilighed endeel af Gissfeldts Tilliggende blev underlagt Holmegaard, saaledes den Part af Porsmosen, som alt tidligere havde hørt dertil, Brochs, dengang en Bondegård, tidligere en af Fru Lisbeth Broch oprettet Sædegaard, der altid synes at have været forenet med Gissfeldt, og rimeligviis mere Gods. Ved Skjødet bevilligedes tillige at Laagerup By paa 8 Gaarde maatte nedlægges og drives under Hovedgaarden, som saaledes kom til at udgjøre 74 Td. 2 Sk. 2 Fdk. Hartkorn efter Matriculen af 1664, hvilket dog ved den nye Matrikel af 1683 blev nedsat til 55 Td. 3 Sk. 1 Fdk. 1 Alb.; til Gaarden hørte Skov til 150 Sviins Olden eller 10 Td. 2 Sk. 2 Fdk. 2 Alb. Skovskylts Hartkorn, hvilket blev nedsat til 5 Skp; endvidere Holme-gaards Veir- og Vandmølle, samt 37 Gaarde og 10 Huse i Olstrup, Rønnebæk, Fensmark, Herlufmagle, Torshørd og Testrup Sogne. Ved lgl. Bevilling af 18. Marts 1682 tilstodes der Otto Krabbe, at Holmegaard med de tilliggende 74 Td. 2 Sk. 2 Fdk. Hartkorn maatte regnes for en skattefri Hovedgaard fra 1670 af, da den var bleven skænket ham, hvilket iøvrigt kun med Hensyn til Skatteestergivelsen for de sidste 12 Aar var en Naade, da det Øvrige ligeledes blev bevilliget alle andre Hovedgaarde, som derimod maatte indstaae for Skatterne af deres underliggende Bøndergods, der ikke paa nogen anden Maade lod sig inddrive. Ved lgl. Bevilling af 9. August 1675 tillodes der endvidere Otto Krabbe af Brorsø, der stod for 53 Td. 5 Sk. Hartkorn, at oprette en Sædegaard, da hans Svigerfader, Righshofmesteren Jochum Gersdorf, havde afstaaet Srederik den Credie endeel Hovedgaarde i Skaane, der bleve overdragne Sverrig som Æquivalent for Bornholm, med Forbehold at oprette ligesaamange Sædegaarde i Danmark; under Hovedgaardens Tart blev endvidere bevilliget ham at lægge Byen Hjulbæk i Herlufmagle Sogn, hvilket dog ikke kom til

*) Paa Staldlængen staae hans og Fruens Navne med Aarstallet 1701, der maa være indsat ved en senere Reparation, da det rigtige endnu fandtes der 1768.

HOLMIEGAARD

i Sjælland, opført 1635.

Udsørelse, hvorimod der var bleven lagt noget Gods fra Dstrup under Holmegaard, rimeligvis som Æquivalent mod Hjulebæk; derimod maatte han afstaa Kongen en Gaard paa 10 Td. Hartorn i Masum Herred i Fyen, samt eftergive 310 Rd., han havde tilgode; ved Matrifulen af 1683 blev Brors nedfat fra 53 Td. 5 Sk. til 10 Td. 3 Sk. 3 Sd. 1 Alb., Skoven, 120 Sviins Olden eller 5 Td. Hartorn Skovskyl, til 6 Sk., Hjulebæk By fra 50 Td. Hartorn til 21 Td. 2 Sk. 3 Sd., hvilket er den betydeligste Hartornsnedsættelse, jeg nogensinde har stødt paa. — 1685 tillodes der Otto Krabbe at nedlægge Dstrupgaard, en forhenværende Hovedgaard paa 24 Td. Hartorn, der beholdt sin Frihed, men blev bebygget med Bøndergaarde; deraf er nu Afbyggergaarden Petersminde oprettet. 1691 fik han Tilladelse til at lægge Holmegaard med hele det Liggende under Gisselsfeld Birk, hvortil det endnu hører.

Otto Krabbe blev efterhaanden Stiftamtmand over Sjællands Stift og Amtmand over Roeskilde, Bordingborg og Tryggevælde Amter, Ridder af Elefanten og Medlem af Geheim-Conseillet, samt under Frederik den Sjundes Reise til Italien i Aaret 1708 een af de Herrer, som styrede Riget; 1717 tog han sin Afsted i sit 76de Aar og døde to Aar efter; foruden Holmegaard og Brors eiede han Cegholm, som han fik med sin sidste Frue, Birgitte Skeel. Sine Godser bestyrede han med stor Omhyggelighed og Sparfommelighed og gif selv nøie i Detail ved Gaardenes Drift, og det paa samme Tid som han beskæftede saa vigtige Embeder. Til Holmegaard blev der i Aaret 1711 saet 73 Td. 5 Sk. Rug, til Brors 13 Td. 2 Sk.; 1 Td. Byg fra Hovedgaarden kostede dengang i Restved 1 Rd., medens der for Bondebyg kuns gaves 5 Mk., en Td. Havre kostede 3 Mk. til 3 Mk. 4 Sk., men antoges at ville gaae op i 5 Mk., da den kuns var lykkedes maadeligt. — Da Otto Krabbe ikke efterlod sig Børn i Live, tilfaldt alle tre Godser ved hans Død Fru Birgitte Skeel, i hvis Tid de sørgelige Følger af Frederik den Sjundes Landmilitieanordning begyndte at blive følelige. Der klages bittert i Aaret 1723 af Forvalteren paa Holmegaard over Bøndernes Armod og fuldkomne Ligegyldighed for hvorledes det gif dem; ved det forunderlige Formynderskab, som Stavnsbaandet førte med sig, bleve Bønderne behandlede aldeles som Børn: Godseieren maatte skaffe dem Tjenestekarle, hvorfor de altid om Efteraaret opsgav deres Folk og om Foraaret af Forvalteren forlangte nye, „som om han havde Studestalden fuld deraf;“

uagtet denne fra alle Naboer og Præster reclamerede de der tjenende Karle, som vare fødte paa Godset, kunde han dog om Foraaret langtfra ikke tilfredsstille alle Fordringer; naar en Bonde blev syg, maatte Forvalteren sørge for Lægehjælp og imidlertid lade hans Jord pleie og tilsaae; døde Bondens Kreaturer, som hyppigt var Tilfældet ved den elendige Behandling, de nød, maatte Forvalteren skaffe nye; gif en Karl bort fra Godset, blev han efterlyst med Stikbreve, og det ansaaes for en stor Lykke om man fik ham igjen; Sædeforn maatte Forvalteren om Foraaret laane de fleste Bønder og ovenikjøbet Stude til at pleie med; naar alt dette ikke iagttoges, bleve Gaardene øde, og næsten umuligt var det da at finde Fæstere, hvorvel man allerede dengang af og til med Magt tog ledige Folk og satte dem paa Gaardene, hvad enten de vilde eller ei, men Magt hjalp her kuns lidt, thi, da de ikke eiede noget, havde Husbonden aldeles intet at holde sig til, og der var altid stor Nød, naar en Bonde truede med at sige sig fra Gaarden, ikke at tale om naar Rogen døde: thi Fordeel ved en ny Indfæstning kunde der ikke være Spørgsmaal om. 3 Skudderløse var der netop død en Bonde, hvis hele Efterladenskab udgjorde: 1 Jernstakkeovn, 1 Seng, 1 Bord, 5 Heste, 1 Ko og nogle Sviin; der vilde Jngen overtage Gaarden uden at han fik 3 Heste samt fornøden Sød. En Td. Byg kostede endnu 1 Rd., et Par Stude kuns 30 Rd., et Sviin 5 Rd.; paa Holmegaard holdtes 200 Stude.

Fru Birgitte Skeel døde 1737, hvorefter ifølge hendes Testament Otto Krabbes Broderdatters Datter, Birgitte Restorf, arvede Holmegaard og Brors, medens Cegholm faldt til Birgitte Skeels Broderdatter, Charlotte Amalia Skeel, som var gift med Christian den Sjettes berømte Minister, Geheimeraad Iver Rosenkrands til Rosenholm. Holmegaard og Brors udgjorde da: fri Hovedgaardstact 66 Td. 1 Sk. 1 Alb. Ager og Eng, 5 Sk. Skovskyls og 1 Td. 2 Sk. Møllekyls Hartorn, foruden 22 Td. 2 Sk. 2 Alb. af Dstrup Byes og 21 Td. 2 Sk. 3 Sd., Skovskyl 1 Td. 1 Sk. af Hjulebæk Byes Hartorn, hvilket sidste nok hørte under Hovedgaarden, men aldrig var taget ind under samme; Bøndergods 749 Td. Ager og Engs og 6 Td. Skovskyls Hartorn, hvilket udgjorde 108 Gaarde, 9 Bøsteder og 105 Huse i Dstrup, Rønnebæk, Loxværd, Evedrup, Restelsø, Fensmark, Herlufsmagle, Sandby og Lestrup Sogne, hvoriblandt 38½ Td. Hartorn Kirkejord til Dstrup, Rønnebæk,

HOLMEGAARD

i Sjælland, opført 1635.

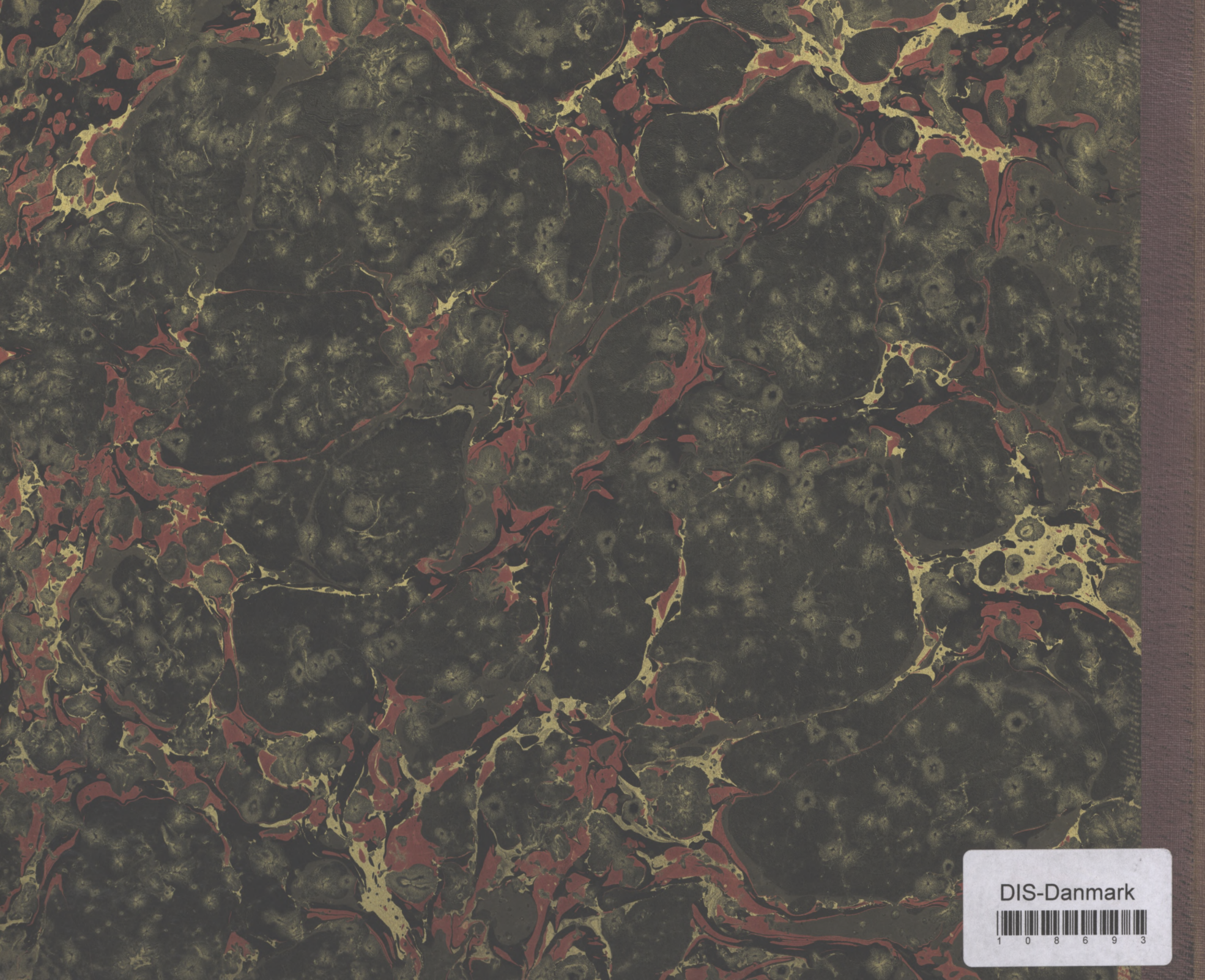
Kestelse, Mogenstrup, Fensmark og Riisløv Kirker, der med jus patronatus og Tiender samt Kongetienden af Kestelsø Sogn hørte under Godserne; den samlede Landgilde af dette Gods udgjorde 636 Td. 4 Sk. 2 Fdk. Byg, 259 Td. 4 Sk. Havre, 383 Rd. 4 Sk. i rede Penge, 27½ Dtt. Smør, 129 Lam, 128 Gæs, 254 Høns og 151 Sæse Ug.

Birgitte Kestorf oprettede ifølge sin afdøde Tantes Testament et Legat paa 1400 Rbd. for Holmegaards Fattige, hvoraf aarligen 5 pCt. Renter blive udbetalte med 70 Rbd.; hun blev gift med Kammerherre Knud Trolle til Mollerup og Bogensholm, Jægermester for Jylland, som døde 1760; i deres saavel som Fru Birgitte Skeels Besiddelsestid førtes der langvarige Processer med Gisselsfeld angaaende Tiendefrihed for Broxø, der dog tilsidst blev hævdet ved Sagens endelige Afgjørelse. Kammerherrinde Trolle overlevede sin Mand og beholdt alle sine Godser, hvoraf ifølge hendes Testament Holmegaard og Broxø tilfaldt hendes Broderdatter, Margrethe Elisabeth Kestorf, der var gift med Major Peter Lassen von Post, som 1801 folgte begge Godserne for 200,000 Rd. til Grev Sophus Danneffjold til Grevskabet Samsø, der dog i de samme Dage folgte Broxø med 17 Gaarde og 36 Huse i Skudderløse By i Tustrup Sogn, ialt 175 Td. Hartkorn, til den forrige Giers Søn, Oberstlieutn. Carl Ludvig von Post, for 25,000 Rd.; siden have disse to Gaarde ikke været forenede.

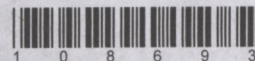
Hs. Excell. Grev Christian Conrad Sophus Danneffjold-Samsø til Grevskabet Samsø, Herre til Næsbyholm, Bavelse, Rosendal, Holmegaard, Ravnstrup og Nordfeld, Overdirecteur for Gisselsfeldkloster, Kammerherre, Amtmand, Storkors af Dannebrog og Dannebrogsmænd, bortfolgte 1801 Godset — 81 Gaarde — fra Holmegaard, der ved hans Død i 1823 tilligemed Ravnstrup og Nordfeldt tilfaldt hans Enkegrevinde, Johanne Henriette Valentine Kaas, som med udmærket Klogskab og Duellighed i en vanskelig Tid bestyrede sine store Eiendomme. Paa Holmegaard anlagde hun i Aaret 1825 det bekjendte Glasværk, der i Førføringen længe maatte kæmpe med Uheld og vanskelige Tidsum-

stændigheder, men nu er det største i Danmark; det forsynes med Brændsel af den henved 800 Td. Land store Holmegaards Mose, hvoraf hvert Aar udfjæres omtrent 7 Td. Land til en Dybde af 6 Fod. 1836 blev der sammesteds anlagt et betydeligt Teglværk. Diltrupgaard, en tidligere Hovedgaard, senere udlagt til Bøndergaarde, fik Holmegaard ved Magestifter tilbage 1805—6; af den største Part af denne Gaard blev Parcelgaarden Petersminde indrettet, hvis Bygninger Grevinden lod opføre 1841; Resten blev udlagt til Bøfskeder og Huse samt til den nu frasolgte Holme Mølle. Enkegrevinden døde i Aaret 1843, hvorefter Holmegaard tilfaldt hendes næstældste Søn, Hs. Excell. Grev Christian Danneffjold-Samsø, Overstaldmester, Storkors af Dannebrog, der har udvidet de herværende Fabriker meget betydeligt, saa at Glasværkets nuværende Fabricationsværdi er omtrent 75,000 Rbd. og Teglværkets 24,000 Rbd.; da Søgningen efter Fabrikens Glasvarer er steget endnu mere end Fabricationen, har Hs. Excell. i Aaret 1847 ladet et nyt Glasværk anlægge ved Rastrup paa Amager.

Holmegaard udgjør nu: fri Hovedgaardstaxt 95 Td. 3 Sk. 1 Fdk. 2 Alb. med et Areal af 630 Td. Land Ager, 400 Td. Land Eng og 800 Td. Land Løve-mose; Afsbyggergaarden Petersminde 14 Td. 1 Sk. 3 Fdk. 1½ Alb. frit Hartkorn med et Areal af 200 Td. Land Ager og 60 Td. Land Eng, hvilket udgjør ialt 109 Td. 5 Sk. 1 Fdk. ¼ Alb. frit Hartkorn med et Areal af 2090 Td. Land; Skovene udgjøre 534 Td. Land, med 9 Td. 6 Sk. 2 Alb. frit og 22 Td. 2 Fdk. ufrit Skovskylde Hartkorn og 5 Sk. 1 Fdk. ½ Alb. Ager og Engs Hartkorn. Bøndergodset udgjør 11 Td. 6 Sk. 1 Fdk. ¼ Alb. frit og 67 Td. 4 Sk. 1 Fdk. ¾ Alb. ufrit Ager og Engs Hartkorn. Tienderne ere: Konge og Kirketienden af Kestelsø Sogn, Kirketienden af Riisløv, Fensmark, Diltrup, Rønnebæk og Mogenstrup Sogne, samt Kongetienden af Diltrup By, ialt 27 Td. 4 Sk. Hartkorn matrikulerede Kongetiender af 283½ Td. tiendeydende Hartkorn, og 149 Td. 3 Sk. Hartkorn Kirketiender af 1027 Td. 5½ Sk. tiendeydende Hartkorn.

DIS-Danmark

1 0 8 6 9 3